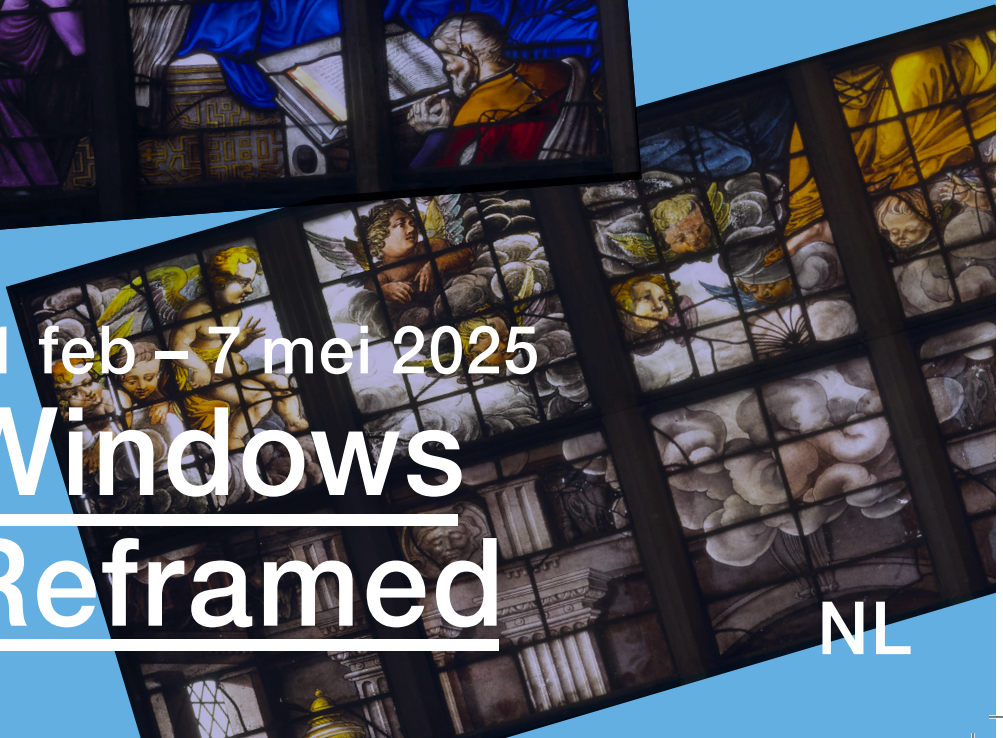

oude kerk

21 feb – 7 mei 2025

Windows
Reframed

NL

Het is zover! Na vijf jaar afwezigheid keren twee iconische gebrandschilderde glas-in-loodramen – gerestaureerd terug in de Oude Kerk. Van 21 februari tot en met 7 mei kan je de terugplaatsing, de laatste stap in het restauratieproces, van dichtbij meemaken en de ramen eenmalig op ooghoogte bekijken.

In de middeleeuwen waren de ramen in de Oude Kerk geheel of gedeeltelijk voorzien van gebrandschilderd glas, waardoor het licht in talloze sprankelende kleurvariaties de kerkruimte verlichtte. Op het hoogtepunt telde de Oude Kerk 25 gebrandschilderde glas-in-loodramen waarvan de meeste dateerden uit de 16e eeuw. De twee ramen die nu terugkeren bevinden zich in de Mariakapel.

Restauratie: erfgoed voor de toekomst

Amsterdam is gebouwd op palen. Veel monumenten in de stad kampen daardoor met verzakkingsproblemen, zo ook de Oude Kerk. Als eerste stenen gebouw van de stad is de Oude Kerk gefundeerd op de oudste palen. Onder het gebouw bevinden zich verschillende funderingssystemen die druk en spanning geven op de muren. Om die reden werden de twee ramen in de oostgevel van de Mariakapel verwijderd voor restauratie. In een gespecialiseerd atelier zijn ze met de grootste zorg gereinigd, hersteld en opnieuw ingelijst in een innovatief framesysteem. Dit systeem maakt meebewegen mogelijk bij eventuele toekomstige verzakkingen, zodat de ramen duurzaam bewaard blijven.

Twee ramen, twee tijdperken

Het linkerraam dateert uit de tijd dat Amsterdam en de Oude Kerk katholiek waren. Ramen verbeeldden toen steevast religieuze voorstellingen. Het raam toont Maria op haar sterfbed met de apostelen om haar heen en staat ook wel bekend als ‘het Crabethraam’ omdat het rond 1555 werd vervaardigd door de Goudse glasschilder Dirck Crabeth (1504-1574). Samen met de twee linker glas-in-loodramen in de Mariakapel zijn ze de enig overgebleven vensters uit die tijd.

Rechts van dit raam bevindt zich het zogenaamde Tweede Burgemeestersraam dat in de tweede helft van de achttiende eeuw en begin negentiende eeuw en dus in de protestantse tijd tot stand kwam. Dit glas-in-loodraam is een aanvulling op het Eerste Burgemeestersraam iets verderop, in de zuidbeuk. Het raam toont de familiewapens van de burgemeesters die de stad bestuurden van 1757 tot 1795 waarna er nog glaspanelen toegevoegd zijn met wapens van wethouders uit de periode 1803-1806.

De Mariakapel

De Mariakapel is gebouwd in een roerige periode in de geschiedenis van Amsterdam en Europa. Het was een tijd van beeldenstormen, godsdienstoorlogen en een grote religieuze omwenteling, de Reformatie. In deze turbulente tijd werd de Oude Kerk verder uitgebreid met een grote kapel gewijd aan Maria, met glas-in-loodramen en een altaarstuk ter ere van haar. In deze kapel proef je het meest intens de katholieke oorsprong van de kerk. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn de ramen uitgenomen en opgeslagen in de rijksarchiefkelder bij Zandvoort. De ramen zijn onderdeel van de Collectie Nederland. Hiernaast vind je een overzicht en beschrijving van de vier gebrandschilderde glas-in-loodramen in de Mariakapel.

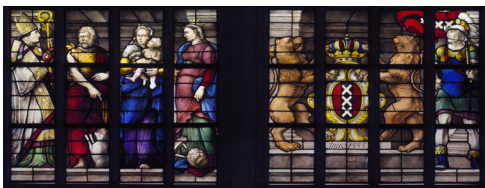
1 De annunciatie en visitatie (1555)
*door Lambert van Noort, schilder
 en architect uit Antwerpen, uitgevoerd
 door glazenier Digman Meynaert*

Dit glas-in-loodraam verbeeldt twee sleutelmomenten uit Maria's leven. Links knielt de engel Gabriël voor haar in een intiem tafereel, terwijl rechts Maria haar nicht Elisabeth begroet, beiden zichtbaar zwanger. Op de achtergrond zien we Maria bij een stadspoort en Zacharias in zijn studeerkamer. Onder deze scènes knielen de schenkers van het raam, Jan Claesz van Hoppen II en zijn vrouw Lysbeth Pietersdr Rodigh, geflankeerd door hun patroonheiligen. Jan Claesz, telg uit een invloedrijke familie van Weitkopers (bierbrouwers), liet zijn wapenschild met hopbellen in het raam verwerken. Het raam geeft uitdrukking aan een diep geloof en stedelijke trots.

2 De aanbedding van de herders (1555)
*door Lambert van Noort, schilder
 en architect uit Antwerpen, uitgevoerd
 door glazenier Digman Meynaert*

In dit levendige tafereel verzamelen herders zich rond de pasgeboren Jezus, terwijl engelen boven hen zweven. Op de achtergrond zie je de presentatie van Jezus, een scène geplaatst in een vervallen tempel – een typisch maniëristisch detail. Onderaan waken de beschermheiligen van Amsterdam: St. Nicolaas en Johannes de Doper voor de Oude Kerk, Maria en St. Catharina voor de Nieuwe Kerk. Tussen hen prijken het wapen van Amsterdam en andere heraldische symbolen. Ze tonen de verbondenheid tussen de stad en haar beschermers.

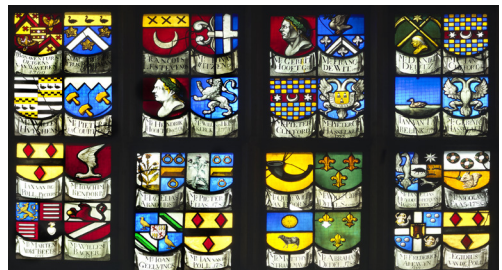
3 Het sterfbed van Maria (1555 en 1639)
door Dirck Crabeth en Pieter Jansz

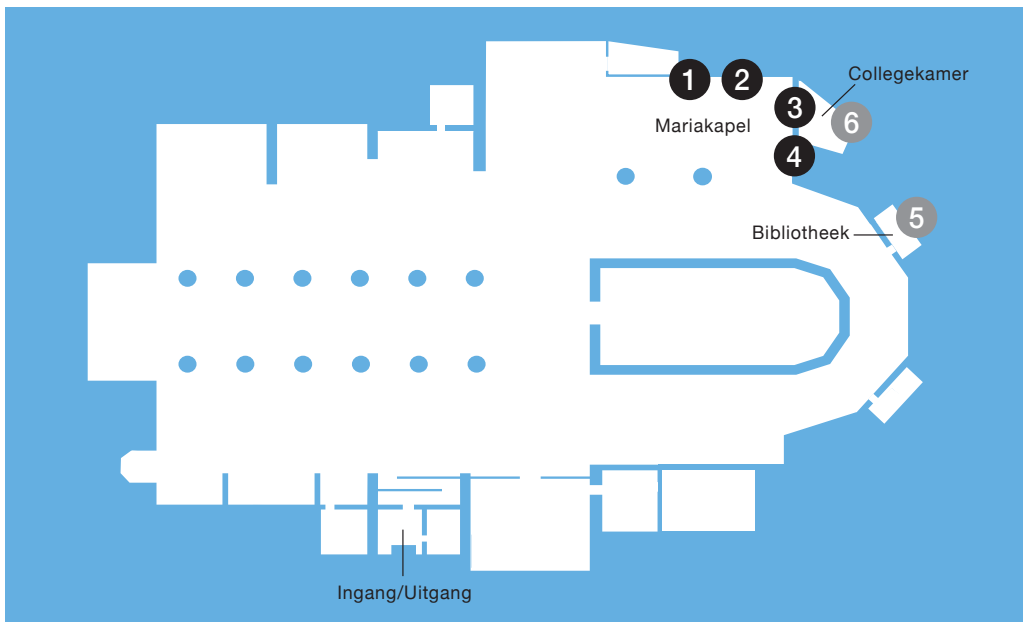
Een aangrijpende scène vol emotie: Maria ligt op haar sterfbed terwijl St. Petrus haar een kaars overhandigt – een symbool van haar overgang naar het hiernamaals. De apostelen, in groepjes van drie, drukken elk op hun eigen manier verdriet en devotie uit. Let op de fijn geschilderde details in hun gelaatsuitdrukkingen, typisch voor de meesterhand van Dirck Crabeth. Onder het tafereel knielt de schenkersfamilie Brunt, met Cornelis en zijn zonen links, en zijn vrouw Trijnt met hun dochters rechts. St. Cornelius en St. Catharina, hun patroonheiligen, begeleiden hen. In 1639 werd het bovenste deel van het raam herzien door Pieter Jansz, waardoor het een unieke combinatie van 16e- en 17e-eeuwse glas-in-loodkunst is.

4 Tweede Burgemeestersraam (1761-1806)
door M.E. de Angelis

Het Tweede Burgemeestersraam is een visuele tijdlijn van het Amsterdamse stadsbestuur uit de 18e en begin 19e eeuw: het raam toont een indrukwekkende verzameling wapenschilden. Het werd in de tweede helft van de 18e eeuw vervaardigd door de Brusselse glasschilders De Angelis. Het raam sluit aan bij het Eerste Burgemeestersraam in de zuidbeuk en biedt een uniek inzicht in het stedelijk bestuur van die tijd.

Publieksprogramma

Paralleel aan Windows Reframed vinden er expert-talks plaats, organiseren we glas-in-lood workshops en speurtochten speciaal voor kinderen. Meer weten of meedoen?

Expert-talks

Vrijdag 21 februari
15:30 – 17:30

Kick-Off Windows Reframed

Op vrijdag 21 februari is de kick-off van de terugplaatsing van de twee ramen. Via een metershoge trap kan je als één van de eersten de veelkleurige vensters van dichtbij bekijken. Tijdens een expert-talk vertelt kunsthistorica Zsuzsanna van Ruyven-Zeman over de geschiedenis van deze gebrandschilderde glas-in-loodramen.

Vrijdag 14 maart
16.00 – 17.00

Female spaces in Amsterdam

Hoe veranderen onze inzichten in de geschiedenis als we het perspectief van vrouwen volgen? Hoogleraar middeleeuwse geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam,

Serena Ferente, deelt samen met haar studenten inzichten uit haar lopende onderzoek naar vrouwenkloosters in Amsterdam. In de bibliotheek vind je een presentatie over onder meer Lysbeth Brunt, die een cruciale rol speelde in het verstrekken van de opdracht aan Dirck Crabeth.

5

Vrijdag 4 april
16.00 – 17.00

Digging and mud work

Niet alleen tijdens grote bouwprojecten, maar ook bij kleinschalige opgravingen zijn archeologen aanwezig om onderzoek uit te voeren. Wat vertellen al die puzzelstukjes ons eigenlijk over de stad en in dit geval de Oude Kerk? Archeoloog Ranjith Jaysena van kenniscentrum Monumenten en Archeologie van de gemeente Amsterdam vertelt er meer over.

Film

In de Collegiekamer is een film te zien over het restauratieproces.

6

Workshops

22 maart, 12 april en 2 mei
13:00 – 16:30

Altijd al willen weten hoe glas-in-lood wordt gemaakt? Doe mee aan één van deze workshops! Je leert stap voor stap de glas-in-lood-techniek: glas snijden, slijpen, koperfolie aanbrengen en solderen. Je gaat naar huis met je eigen creatie!

Scan de QR-code voor het hele programma:

Steun en dank

De restauratie is mogelijk gemaakt dankzij de genereuze bijdragen van: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Cultuurfonds, Provincie Noord-Holland, Stichting Edwin Bouwfonds, Brook Foundation, Hendrik Muller Fonds, P.W. Janssen Fonds en het Restauratiefonds Oude Kerk.